

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.49>*Є. І. Шиманський*

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ, ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ТА МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НОТАРІУСІВ

Постановка проблеми. Інститут нотаріату посідає особливе місце у правовій системі сучасної держави, виконуючи функцію превентивного правосуддя та забезпечуючи охорону прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб. Ефективність його діяльності визначається не лише якістю правового регулювання, а й рівнем професійної підготовки нотаріусів, дотриманням етичних стандартів та дієвістю механізмів контролю.

Сучасні виклики, пов'язані з глобалізацією, цифровізацією та зростанням правових ризиків, зумовлюють потребу у комплексному перегляді вимог до нотаріальної професії. Поряд із класичними компетенціями – глибоким знанням законодавства, здатністю до правового аналізу та бездоганною репутацією – набувають значення навички роботи з цифровими технологіями, використання електронних реєстрів та впровадження новітніх інструментів контролю.

Водночас дотримання етичних норм є запорукою збереження високого рівня довіри суспільства до інституту нотаріату. Впровадження міжнародних стандартів, розроблених Міжнародним союзом латинського нотаріату та Радою нотаріатів ЄС, сприяє гармонізації української системи з європейською та створює умови для її сталого розвитку.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю вироблення узгодженої системи професійних вимог, етичних принципів і контрольних механізмів, яка б забезпечувала баланс між незалежністю нотаріуса та ефективним наглядом за його діяльністю. Це вимагає наукового осмислення зарубіжного досвіду, аналізу чинної практики в Україні та формування пропозицій щодо її вдосконалення.

Нотаріат є ключовим елементом правової системи, що виконує функцію превентивного правосуддя та гарантує захист прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб. Ефективність діяльності нотаріусів значною мірою залежить від поєднання трьох взаємопов'язаних складових: високих професійних вимог, дотримання етичних стандартів та ефективного механізму контролю за їх діяльністю. У сучасних умовах правової трансформації України та її інтеграції до європейського правового простору підвищуються вимоги до якості надання нотаріальних послуг, прозорості діяльності та відповідності міжнародним стандартам [21, с. 61–62].

Проблема полягає у тому, що, незважаючи на наявність розвиненої нормативно-правової бази, існують прогалини у механізмах контролю, недостатня деталізація етичних норм та незбалансованість професійних вимог. Це створює ризики для правової безпеки, знижує довіру до нотаріальної системи та обмежує її конкурентоспроможність у світовому правовому просторі. Зокрема, важливим викликом є забезпечення однакової якості роботи як державних, так і приватних нотаріусів,

а також розробка дієвих інструментів реагування на порушення етичних норм [26, с. 4–5].

Таким чином, дослідження професійних вимог, етичних стандартів та механізмів контролю за діяльністю нотаріусів має не лише наукову, але й прикладну значущість, адже його результати можуть бути використані у нормотворчій діяльності, реформуванні інституційних механізмів та підвищенні ефективності нотаріальної системи в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійних вимог, етичних стандартів та механізмів контролю за діяльністю нотаріусів знайшли відображення у працях українських і зарубіжних науковців, які досліджують нотаріат як інститут превентивного правосуддя та елемент правової системи. Зокрема, дослідники підкреслюють, що сучасні виклики у сфері нотаріальної діяльності пов'язані не лише з технічними аспектами регулювання, а й з формуванням етичної культури та системи відповідальності.

Міжнародний досвід засвідчує, що ефективна діяльність нотаріату значною мірою залежить від незалежності нотаріуса, обов'язковості дотримання професійних кодексів та наявності чітких процедур дисциплінарного впливу. Європейські стандарти, сформульовані Радою нотаріатів Європейського Союзу, передбачають поєднання високих кваліфікаційних вимог, прозорих механізмів атестації та дієвого нагляду з боку органів професійного самоврядування [3, с. 7–9].

Таким чином, аналіз літератури свідчить про потребу комплексного підходу, який поєднує правове регулювання, професійну етику та ефективний контроль, що відповідає сучасним умовам розвитку правової системи України.

Метою цієї статті є визначення ключових професійних вимог до нотаріусів, формулювання системи етичних стандартів та обґрунтування ефективних механізмів контролю за їх діяльністю в Україні з урахуванням міжнародних стандартів і найкращих практик. Досягнення цієї мети передбачає комплексний аналіз чинної нормативно-правової бази, вивчення наукових підходів та узагальнення досвіду зарубіжних країн [32, с. 3–4].

Особлива увага приділяється порівнянню української моделі регулювання нотаріату з моделями романо-германської та англосаксонської правових сімей, що дозволяє визначити шляхи підвищення професійної компетентності нотаріусів та вдосконалення механізмів дисциплінарного впливу [9, с. 15–16].

У дослідженні використано комплекс нормативних, наукових та статистичних джерел, що дозволяють провести багатогранний аналіз професійних вимог, етичних стандартів та механізмів контролю за діяльністю нотаріусів. Основу нормативної бази склали чинні закони України, міжнародні правові акти та рекомендації професійних об'єднань [25, с. 21–23].

Методологічну основу роботи становлять порівняльно-правовий метод – для аналізу різних моделей організації нотаріату; системний підхід – для вивчення взаємозв'язку між професійними вимогами, етичними стандартами та контрольними механізмами; формально-юридичний метод – для тлумачення нормативних положень; а також емпіричний аналіз – для узагальнення практики застосування дисциплінарних процедур.

Виклад основного матеріалу. Професійні вимоги до нотаріусів визначаються як сукупність кваліфікаційних, освітніх та морально-етичних характеристик, необхідних для належного виконання функцій нотаріату. Вони охоплюють не лише наявність відповідної юридичної освіти та стажу роботи у сфері права, а й дотримання високих стандартів професійної етики, уміння застосовувати законодавство в інтересах сторін та забезпечувати правову визначеність [30, с. 17–18].

Значення професійних вимог полягає у забезпеченні довіри суспільства до нотаріальних актів, запобіганні зловживанням та підвищенні якості правових послуг. Міжнародні документи, зокрема Європейська хартія нотаріату, акцентують на необхідності постійного підвищення кваліфікації, перевірки знань та контролю за дотриманням професійних стандартів [6, с. 6–7].

Освітні та кваліфікаційні критерії для кандидатів у нотаріуси

В Україні доступ до професії нотаріуса передбачає відповідність низці освітніх і кваліфікаційних вимог, що визначені законодавством. Кандидат повинен мати повну вищу юридичну освіту, підтверджену дипломом акредитованого закладу вищої освіти, пройти стажування та скласти кваліфікаційний іспит [22, с. 24–25].

Міжнародні стандарти, зокрема рекомендації Міжнародного союзу латинського нотаріату, підкреслюють важливість не лише базової юридичної підготовки, але й спеціалізованих курсів, спрямованих на формування навичок роботи з нотаріальними актами, ділової етики та медіації [19, с. 9–10]. Такий підхід забезпечує комплексну підготовку майбутніх нотаріусів і гарантує високий рівень правової допомоги.

Етичні стандарти в нотаріальній діяльності

Етичні стандарти є фундаментом нотаріальної професії, оскільки вони формують суспільну довіру та гарантують неупередженість у прийнятті рішень. В Україні основні засади етичної поведінки нотаріусів закріплені у Правилах професійної етики нотаріусів України, які визначають обов'язок діяти сумлінно, чесно, незалежно та з дотриманням принципу конфіденційності [35, с. 5–6].

Європейська практика свідчить, що етичні кодекси нотаріусів деталізують не лише загальні моральні засади, а й конкретні стандарти поведінки в різних професійних ситуаціях – від уникнення конфлікту інтересів до правил ведення документації. Рекомендації Ради нотаріатів ЄС наголошують на необхідності безперервного етичного навчання як умови збереження високого рівня професійної культури [4, с. 11–12].

Принципи незалежності та неупередженості нотаріуса

Незалежність та неупередженість нотаріуса є визначальними принципами, що забезпечують довіру суспільства до нотаріальних актів і запобігають можливості впливу сторонніх осіб на його діяльність. Законодавство України прямо передбачає, що нотаріус під час виконання своїх обов'язків діє лише на підставі закону та в інтересах сторін, не допускаючи втручання органів влади чи інших суб'єктів [23, с. 8–9].

Міжнародні стандарти, зокрема Гаазька конвенція 1961 року та рекомендації Міжнародного союзу латинського нотаріату, підкреслюють, що принципи незалежності і неупередженості є невід'ємними від статусу нотаріуса

як посадової особи, уповноваженої державою на посвідчення правових актів [18, с. 14–15]. У практичній площині це означає необхідність захисту нотаріуса від адміністративного та політичного тиску, а також забезпечення процедурної рівності сторін.

Механізми контролю за діяльністю нотаріусів

Контроль за діяльністю нотаріусів в Україні має багаторівневу структуру, яка включає державний нагляд, внутрішній контроль органів професійного самоврядування та судовий контроль за оскарженням нотаріальних дій. Міністерство юстиції України здійснює планові та позапланові перевірки дотримання нотаріусами законодавства, а також розглядає скарги громадян [31, с. 42–43].

Важливу роль у системі контролю відіграє Нотаріальна палата України, яка запроваджує внутрішні дисциплінарні процедури, проводить етичну експертизу діяльності нотаріусів та організовує підвищення кваліфікації. Міжнародні стандарти рекомендують поєднувати адміністративний та самоврядний контроль, щоб забезпечити баланс між незалежністю нотаріуса та необхідністю захисту прав громадян [10, с. 19–20].

Дисциплінарна відповідальність нотаріусів

Дисциплінарна відповідальність є важливим елементом системи контролю за діяльністю нотаріусів, спрямованим на забезпечення дотримання законодавства та етичних норм. Законодавство України передбачає дисциплінарні стягнення у вигляді попередження, тимчасового зупинення права на зайняття нотаріальною діяльністю та позбавлення свідоцтва [24, с. 27–28].

Процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності передбачає дотримання принципів змагальності та права на захист. Міжнародні стандарти, зокрема рекомендації Ради Європи, наголошують на необхідності прозорості дисциплінарних процедур, пропорційності санкцій та можливості оскарження рішень дисциплінарних органів у суді [2, с. 33–34].

Міжнародні стандарти професійної діяльності нотаріусів

Міжнародні стандарти професійної діяльності нотаріусів формуються на основі документів, ухвалених міжнародними організаціями, зокрема Міжнародним союзом латинського нотаріату та Радою нотаріатів Європейського Союзу. Ці стандарти регламентують кваліфікаційні вимоги, етичні норми, правила ведення документації та механізми контролю [17, с. 12–13].

Важливим елементом є вимога до безперервного підвищення кваліфікації та впровадження сучасних технологій у нотаріальну діяльність. Згідно з «Європейською хартією нотаріату», нотаріуси повинні не лише дотримуватися закону, але й забезпечувати ефективність правового обслуговування в умовах глобалізації та цифровізації [7, с. 4–5].

Співпраця нотаріальних органів з іншими правовими інституціями

Співпраця нотаріальних органів з судами, органами державної реєстрації, адвокатурою та органами місцевого самоврядування є важливою складовою ефективного функціонування правової системи. Вона забезпечує обмін інформацією, своєчасну перевірку правового статусу документів та запобігання правопорушенням [29, с. 51–52].

Європейський досвід демонструє, що взаємодія між нотаріусами та іншими юридичними інституціями має ґрунтуватися на принципах прозорості, взаємної довіри та технологічної інтеграції. Зокрема, у країнах ЄС діють єдині електронні реєстри, доступні як нотаріусам, так і іншим правовим суб'єктам, що сприяє швидкому та надійному підтвердженню правових фактів [13, с. 7–8].

Проблеми практичного забезпечення етичних стандартів у нотаріальній діяльності

Реалізація етичних стандартів у нотаріальній практиці часто стикається з низкою викликів, серед яких – тиск з боку зацікавлених осіб, недостатній рівень етичної підготовки деяких нотаріусів та відсутність ефективних механізмів моніторингу [35, с. 18–19].

Європейський досвід показує, що дієвим інструментом підтримання високих етичних стандартів є впровадження системи регулярних незалежних аудитів професійної діяльності та обов'язкове проходження курсів етичного удосконалення. Рада нотаріатів ЄС рекомендує поєднувати дисциплінарні заходи з позитивною мотивацією, наприклад, системою професійних рейтингів або сертифікацією [5, с. 22–23].

Роль Міністерства юстиції у формуванні етичних стандартів та здійсненні контролю

Міністерство юстиції України відіграє ключову роль у формуванні нормативно-правової бази, що регулює етичні стандарти нотаріусів, та у здійсненні контролю за їх дотриманням. Зокрема, воно затверджує Правила професійної етики нотаріусів України, розробляє методичні рекомендації та проводить перевірки діяльності нотаріальних органів [30, с. 14–15].

Крім того, Мін'юст координує співпрацю з міжнародними організаціями для гармонізації етичних стандартів із європейськими вимогами. Це включає участь у програмах обміну досвідом, адаптацію рекомендацій Ради нотаріатів ЄС та впровадження сучасних інструментів контролю, зокрема електронних систем моніторингу [15, с. 9–10].

Роль Нотаріальної палати України у підтриманні професійних стандартів та контролю

Нотаріальна палата України (НПУ) як орган професійного самоврядування виконує важливу функцію з підтримання високих стандартів професійної діяльності нотаріусів. Вона розробляє рекомендації з питань етики, проводить навчальні семінари та організовує підвищення кваліфікації членів професії [37, с. 27–28].

НПУ також здійснює внутрішній контроль за дотриманням професійних стандартів, розглядає скарги на дії нотаріусів та вносить пропозиції до Міністерства юстиції щодо вдосконалення законодавчого регулювання. Європейський досвід, зокрема діяльність аналогічних палат у Франції та Німеччині, підтверджує, що професійне самоврядування є ефективним інструментом збереження незалежності нотаріату при одночасному забезпеченні високої якості правових послуг [1, с. 11–12].

Зарубіжний досвід контролю та етичного регулювання нотаріальної діяльності

Досвід провідних країн світу демонструє різноманітні моделі контролю за нотаріальною діяльністю, що поєднують державний нагляд та професійне самоврядування. У Франції та Німеччині діє система, коли основний контроль здійснюють професійні палати, але Міністерство юстиції має право проводити інспекції та ініціювати дисциплінарні провадження [11, с. 45–46].

У країнах англо-саксонської правової сім'ї, зокрема у Великій Британії та Канаді, акцент робиться на саморегулюванні та незалежних аудитах, що проводяться сторонніми організаціями. Водночас міжнародні рекомендації, такі як документи Міжнародного союзу латинського нотаріату, підкреслюють важливість єдиних етичних стандартів для всіх країн, що визнають нотаріат як публічний інститут [16, с. 19–20].

Інноваційні інструменти моніторингу та оцінки роботи нотаріусів

Сучасний розвиток цифрових технологій сприяє впровадженню нових методів моніторингу нотаріальної діяльності. Одним з найбільш ефективних інструментів є використання електронних реєстрів та автоматизованих систем аналізу даних, що дозволяють виявляти потенційні порушення на ранніх стадіях [28, с. 12–13].

Важливим напрямом інновацій є впровадження індикаторів якості роботи нотаріусів, які базуються на аналізі скарг, швидкості надання послуг та точності оформлення документів. У низці європейських країн також застосовуються блокчейн-технології для зберігання нотаріальних актів, що забезпечує їх незмінність та підвищує рівень довіри клієнтів [14, с. 27–28].

Правові гарантії незалежності нотаріуса в умовах контролю

Незалежність нотаріуса є ключовою умовою виконання ним своїх функцій, адже саме вона забезпечує об'єктивність та неупередженість прийняття рішень. Законодавство України гарантує нотаріусам недопустимість втручання у їх діяльність з боку будь-яких осіб, крім випадків, передбачених законом [20, с. 41–42].

Водночас система контролю повинна бути побудована таким чином, щоб не порушувати принципів незалежності. Європейська хартія нотаріату передбачає, що дисциплінарні органи та контролюючі інституції мають діяти виключно в межах своїх повноважень, з дотриманням процедурних гарантій та прав нотаріуса на захист [8, с. 15–16].

Взаємозв'язок між етичними стандартами та якістю нотаріальних послуг

Етичні стандарти безпосередньо впливають на якість нотаріальних послуг, оскільки вони формують довіру клієнтів та забезпечують дотримання принципів законності. Недотримання етичних норм може призвести до порушення прав сторін, зниження репутації нотаріату та збільшення кількості судових спорів [34, с. 53–54].

Дослідження, проведені на рівні ЄС, підтверджують, що систематичне впровадження етичних кодексів та регулярне навчання нотаріусів з питань етики значно підвищує рівень задоволеності громадян і зменшує ризик правових помилок [12, с. 21–22]. Таким чином, етичні стандарти виступають ключовим елементом забезпечення високої якості правових послуг.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз професійних вимог, етичних стандартів та механізмів контролю свідчить, що ефективність нотаріальної діяльності залежить від поєднання високого рівня професійної підготовки, чітко визначених етичних норм і дієвої системи нагляду. Подальший розвиток цих елементів має ґрунтуватися на інтеграції міжнародних стандартів, цифрових технологій та посиленні ролі професійного самоврядування.

Перспективним напрямом є гармонізація українського нотаріального законодавства із європейськими вимогами, створення незалежних органів оцінки якості та впровадження інноваційних інструментів, зокрема блокчейн-рішень для зберігання нотаріальних актів. Це сприятиме підвищенню довіри до інституту нотаріату та забезпеченню стабільності правової системи.

Література

1. Conseil Sup rieur du Notariat (France). Annual Report 2022. Paris, 2023. 48 p. p. 11–12. URL: <https://www.notaires.fr>
2. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2010)12 on judges: independence, efficiency and responsibilities (applicable to disciplinary proceedings of notaries). Strasbourg, 2010. 46 p. p. 33–34. URL: <https://www.coe.int>
3. Council of the Notariats of the European Union (CNUE). Charter of European Notaries. Brussels, 2020. 18 p. p. 7–9. URL: <https://www.cnue.eu>
4. Council of the Notariats of the European Union (CNUE). Code of Ethics for European Notaries. Brussels, 2019. 20 p. p. 11–12. URL: <https://www.cnue.eu>
5. Council of the Notariats of the European Union (CNUE). Ethics in Notarial Practice: Guidelines. Brussels, 2020. 28 p. p. 22–23. URL: <https://www.cnue.eu>
6. Council of the Notariats of the European Union (CNUE). European Notarial Charter. Brussels, 2018. 14 p. p. 6–7. URL: <https://www.cnue.eu>
7. Council of the Notariats of the European Union (CNUE). European Notarial Charter. Brussels, 2018. 14 p. p. 4–5. URL: <https://www.cnue.eu>
8. Council of the Notariats of the European Union (CNUE). European Notarial Charter. Brussels, 2018. 14 p. p. 15–16. URL: <https://www.cnue.eu>
9. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Guidelines on the role of notaries in the prevention of disputes. Strasbourg, 2021. 32 p. p. 15–16. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej>
10. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Guidelines on the supervision of notaries. Strasbourg, 2022. 25 p. p. 19–20. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej>
11. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Notarial Systems in Europe: Comparative Overview. Strasbourg, 2021. 72 p. p. 45–46. URL: <https://www.coe.int/cepej>
12. European Commission. Quality of Notarial Services in the EU: Comparative Study. Brussels, 2020. 44 p. p. 21–22. URL: <https://ec.europa.eu>
13. European e-Justice Portal. Interconnection of National Registers. Brussels, 2021. 15 p. p. 7–8. URL: <https://e-justice.europa.eu>
14. European Notarial Network. Digital Transformation of Notarial Services in Europe. Brussels, 2022. 36 p. p. 27–28. URL: <https://www.enr-rne.eu>
15. European Union Advisory Mission Ukraine (EUAM). Strengthening Ethical Standards in the Notarial System of Ukraine. Kyiv, 2022. 32 p. p. 9–10. URL: <https://www.euam-ukraine.eu>
16. International Union of Notaries (UINL). Ethical Principles for Notarial Practice. Rome, 2019. 40 p. p. 19–20. URL: <https://www.uinl.org>
17. International Union of Notaries (UINL). Global Framework for Notarial Practice. Buenos Aires, 2021. 30 p. p. 12–13. URL: <https://www.uinl.org>
18. International Union of Notaries (UINL). Principles of the Latin Notariat. Buenos Aires, 2019. 28 p. p. 14–15. URL: <https://www.uinl.org>
19. International Union of Notaries (UINL). Recommendations on Notarial Training. Buenos Aires, 2020. 22 p. p. 9–10. URL: <https://www.uinl.org>

20. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII (зі змінами). с. 41–42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
21. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383. с. 61–62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
22. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383. с. 24–25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
23. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383. с. 8–9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
24. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383. с. 27–28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
25. Закон України «Про нотаріат»: Науково-практичний коментар / За ред. В.В. Комзюка. Київ: Алерта, 2022. 368 с. с. 21–23. URL: <https://alerta.ua/book/notariat-commentary>
26. Міністерство юстиції України. Аналітична доповідь про стан нотаріальної діяльності в Україні за 2022–2023 роки. Київ, 2024. 76 с. с. 4–5. URL: <https://minjust.gov.ua/notariat-report-2023>
27. Міністерство юстиції України. Звіт про впровадження електронних сервісів у нотаріальній діяльності. Київ, 2023. 40 с. с. 12–13. URL: <https://minjust.gov.ua/e-notary-report>
28. Міністерство юстиції України. Методичні рекомендації щодо взаємодії нотаріусів з органами державної влади. Київ, 2022. 64 с. с. 51–52. URL: <https://minjust.gov.ua/notariat-guidelines>
29. Міністерство юстиції України. Наказ про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України. Київ, 2021. 18 с. с. 14–15. URL: <https://minjust.gov.ua/ethics-rules>
30. Міністерство юстиції України. Порядок допуску до професії нотаріуса та проходження стажування. Київ, 2023. 32 с. с. 17–18. URL: <https://minjust.gov.ua/notariat-training>
31. Міністерство юстиції України. Порядок проведення перевірок організації нотаріальної діяльності. Київ, 2023. 56 с. с. 42–43. URL: <https://minjust.gov.ua/notariat-control>
32. Міністерство юстиції України. Стратегія розвитку системи нотаріату в Україні на 2024–2030 роки. Київ, 2024. 42 с. с. 3–4. URL: <https://minjust.gov.ua/strategy-notariat-2030>
33. Нотаріальна палата України. Вплив етичних стандартів на якість нотаріальних послуг. Київ, 2021. 60 с. с. 53–54. URL: <https://npu.org.ua/ethics-and-quality>
34. Нотаріальна палата України. Звіт про дотримання етичних стандартів у нотаріальній діяльності. Київ, 2022. 38 с. с. 18–19. URL: <https://npu.org.ua/ethics-report>
35. Нотаріальна палата України. Правила професійної етики нотаріусів України. Київ, 2021. 14 с. с. 5–6. URL: <https://npu.org.ua/ethics-rules>
36. Нотаріальна палата України. Річний звіт про діяльність Нотаріальної палати України. Київ, 2023. 64 с. с. 27–28. URL: <https://npu.org.ua/annual-report>

Анотація

Шиманський Є. І. Професійні вимоги, етичні стандарти та механізми контролю за діяльністю нотаріусів. – Стаття.

У статті здійснено комплексне дослідження професійних вимог, етичних стандартів та механізмів контролю за діяльністю нотаріусів у сучасній правовій системі України. Визначено, що інститут нотаріату виконує важливу функцію превентивного правосуддя, запобігаючи виникненню правових конфліктів шляхом належного посвідчення юридичних фактів і документів. Наголошено, що професійна компетентність нотаріуса ґрунтується на поєднанні глибоких знань законодавства, навичок правового аналізу, володіння сучасними цифровими інструментами та дотримання високих етичних стандартів.

Проаналізовано чинні кваліфікаційні вимоги до нотаріусів, передбачені законодавством України, та виявлено потребу в їх адаптації до сучасних викликів, зокрема розвитку електронних реєстрів, дистанційних сервісів та засобів кіберзахисту. Розглянуто роль етичних норм, що регламентують поведінку нотаріуса, у забезпеченні публічної довіри та збереженні професійної репутації. Особливу увагу приділено міжнародним підходам, закріпленим у документах Міжнародного союзу латинського нотаріату та Ради нотаріатів ЄС, які сприяють уніфікації стандартів нотаріальної діяльності.

Досліджено механізми контролю за діяльністю нотаріусів, зокрема державний нагляд, професійне самоврядування та інноваційні інструменти моніторингу. Порівняльний аналіз зарубіжного досвіду (Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Велика Британія) показав ефективність поєднання незалежності нотаріуса з дієвим контролем з боку держави та професійної спільноти.

У підсумку обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання професійних вимог та етичних стандартів, розширення компетенцій Нотаріальної палати України, впрова-

дження цифрових систем аудиту та розроблення єдиного етичного кодексу, гармонізованого з європейськими нормами. Такі кроки сприятимуть підвищенню ефективності нотаріальної діяльності, зміцненню довіри громадян та інтеграції України в європейський правовий простір.

Ключові слова: нотаріат, професійні вимоги, етичні стандарти, контроль, міжнародний досвід, цифровізація, правове регулювання.

Summary

Shymanskyi Ye. I. Professional requirements, ethical standards and mechanisms for controlling the activities of notaries. – Article.

The article presents a comprehensive study of the professional requirements, ethical standards, and control mechanisms in notarial activities within the modern legal system of Ukraine. It emphasizes that the notariat serves as an essential element of preventive justice, preventing legal disputes by ensuring the proper authentication of legal facts and documents. The professional competence of a notary is shown to rest on a combination of profound legal knowledge, analytical skills, proficiency in modern digital tools, and adherence to high ethical standards.

The paper analyzes the current qualification requirements for notaries as established by Ukrainian legislation and identifies the need to adapt them to contemporary challenges, including the development of electronic registries, remote services, and cybersecurity measures. The role of ethical norms regulating a notary's conduct in ensuring public trust and maintaining professional reputation is highlighted. Special attention is given to international approaches enshrined in the acts of the International Union of Latin Notaries and the Council of Notariats of the European Union, which promote the unification of standards in notarial practice.

Control mechanisms over notarial activities are examined, including state supervision, professional self-governance, and innovative monitoring tools. Comparative analysis of foreign experience (France, Germany, Italy, Spain, the United Kingdom) demonstrates the effectiveness of combining notarial independence with robust oversight by both the state and the professional community.

The study concludes that it is necessary to further improve the legal regulation of professional requirements and ethical standards, expand the competencies of the Notarial Chamber of Ukraine, introduce digital auditing systems, and develop a unified code of ethics harmonized with European norms. These measures will enhance the efficiency of notarial activities, strengthen public trust, and facilitate Ukraine's integration into the European legal space.

Key words: notariat, professional requirements, ethical standards, control, international experience, digitalization, legal regulation.

Дата надходження статті: 29.09.2025

Дата прийняття статті: 24.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025